



DIS-Kontakten

Medlemstidning för DIS-Nord Årg. 4 Nr 1 2008



Välkomna till Årsmöte
6 april 2008
i Umeå

I detta nummer bl.a.

Tankar från ordf.	sid. 2
Mac-spalten	sid. 3
Verksamhetsberättelse...	sid. 4-6
Anslagstavlan	sid. 7-8
Bevara anors röster	sid. 9-11
Gränsträffen i Härnösand	sid.12-14
Om befolkningens ...	sid.14-15

Tankar från ordförande

Ja, då var vintermarknaden – släktforskningens dag och påsken avklarad för i år. Förr var vintermarknaden startskottet för ljusare tider. T.ex. skogsarbetarna började hugga full dag efter marknaden. Nu finns det väl snart inga huggare kvar?

Nytt år och många nya utmaningar.

Vi har ju tidigare efterlyst fler medarbetare till styrelse och övriga funktionärsuppgifter. Nu börjar det bli lite mer akut. Vi har inte fått in några nomineringar till varken styrelse eller valberedning!

Frågan är vad Ni medlemmar vill med vår förening? Det är alltid **medlemmarna som är en förening** och styrelsen är bara ett verktyg för genomförande av olika saker. Hoppas att så många som möjligt kommer på årsmötet där vi kan diskutera detta ytterligare.

Läste i senaste numret av Släkthistoriskt Forum att tidningen fått ny redaktör. Jag hoppas att jag "feltolkat" hans vision om att rädda förbundet ekonomiskt. **"Höj i stället organisationsavgiften till Sveriges Släktforskarförbund från 9 till 120 kr per år!"**

Hur många föreningar kommer det att finnas kvar om detta skulle bli verklighet?

Ta t.ex. en mindre förening med 200 – 300 medl. Med 9:- blir det 1 800:- - 2 700:-/år. Redan det kan vara mkt betungande. Med 120:- pratar vi om astronomiska summor!

Släktforskardagarna 2008 kommer att vara i Malmö men för 2009 ser det mörkt ut. Ingen förening har ansökt om att anordna dessa!

Som Ni säkert redan hunnit läsa i senaste numret av Diskulogen så är Dis en av samarbetsparterna i den stora tävlingen om äldsta släktgården. Jag gissar att det finns många gårdar här uppe i Nords område som är kvalificerade till tävlingen.

Ta nu chansen att skicka in bidrag till tävlingen! Jag önskar Er alla Lycka till!

Vi har också en lokal tävling, ny logga. Vår nuvarande som har gjorts med tanke på lapporten, midnattssolen och kartkontur för vårt geografiska verksamhetsområde blev inte "godkänd" då Disorganisationen antog den grafiska profilen. Det var vårt röda Dis-träd som föll utanför ramarna.

Hoppas att någon nappat på tävlingen som kommer att avgöras i samband med vårt årsmöte.

Diskulogen har fått ny redaktör. Hon heter Anna Linder och kommer från Burträsk.

Jag önskar henne stort Lycka till med jobbet och kanske kan detta leda till att fler från Nord kommer att skicka in artiklar till Diskulogen. T.ex. något om Holger.

Är det någon som funderat på att göra en släktbok? I nästa nummer av DIS-Kontakten kommer en artikel om detta, skulle kommit i detta men, till min stora glädje, har jag fått in artiklar från Er medlemmar. Fortsätt gärna skicka in bidrag.

Vill till sist önska Er alla en fin och skön vår, (min favoritårstid). Man kan vara ute i fred utan mygg - broms och getingar!

Vilket Ni nu föredrar, skidor - spark - skoter eller apostlahästarna
Må väl och var rädda om Er!
Anna





Macspalten

Nytt operativsystem

Den 26:e oktober släpptes den nya versionen av Mac OS X 10.5, kallad Leopard. Apple uppger att den innehåller ungefär 300 nyheter. Till exempel Time Machine, som gör det mycket lättare att säkerhetskopiera. Det blir också smidigare att köra Windows-programmen – med andra ord, enklare att alltid säkerhetskopiera och att köra Disgen 8 på Macen, tillsammans med t.ex. Reunion, MacStamträd, m.fl. Till skillnad från Microsoft säljer Apple inga uppdateringspaket. Alla får köpa en helt ny version. Priser är också lägre än för Windows: när detta skrivs i början på januari 2008, ca 1 400 kr.

Läs mer om den nyfödde Leoparden, se bilder och filmer på www.apple.se/macosx



Chronica 0.3 – program för pc och Mac

I Macpalten i Diskulogen nr 73 augusti 2006, och i Diskulogen nr 78, oktober 2007- berättade vi om släktforskningsprogrammet Chronica som går att köra i Excel, såväl i pc som i Mac.

Det är nu ett fullt utvecklat program och ett gratisprogram för PC och Mac

– ska, när detta kommer i tryck, finnas i en ny version (0.3) på

<http://web.telia.com/~u12900340>

Programmet är baserat på Microsoft Office (Excel och Word), och innehåller ett antal formulär med tillhörande makron för att utföra olika funktioner. Användaren arbetar hela tiden mot dessa formulär och behöver därför inte kunskaper om Excel eller Word. För användare som inte redan har Office på sin dator blir det en utgift, men i gengäld är Chronica gratis. Svenska hem- och studentversioner av Office säljs i dag för ca 1200 kr. Det går också bra med t ex en engelskspråkig version, de brukar ha även svenska ordlistor.

Det finns mer att läsa om programmet i Diskulogen nr 80.

HELGE OLSSON
MAC- O REUNION-FADDER

helge@dis-syd.se
<http://w1.410.telia.com/~u41005546/>

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

Styrelsen för DIS-Nord lämnar följande rapport för verksamhetsperioden 2007-01-01–2007-12-31.

Styrelsens sammansättning

2007-01-01 – 2007-03-31

Ordf. Anna Lövgren	Jokkmokk
V ordf. Åke Westring	Skellefteå
Sekr. Vakant	
Kassör Rolf Stenlund	Boden
Utb-ansv Kjell Westerberg	Luleå
Ledamot Stefan Wennberg	Seskarö

Ersättare	
Bernth Edman	Lycksele

2007-03-31 – 2007-12-31

Ordf. Anna Lövgren	Jokkmokk
V ordf. Åke Westring	Skellefteå
Sekr. Gunilla Kassberg	Boden
Kassör Rolf Stenlund	Boden
Utb-ansv Kjell Westerberg	Luleå
Ledamot Stefan Wennberg	Seskarö

Ersättare	
Bernth Edman	Lycksele
Ulf Nevell	Boden

Kontaktpersoner fram till årsmötet 2007-03-31

Kurt Andersson	Holmsund
Bernth Edman	Lycksele
Anne-Britt Björklund	Nordmaling
Ketty Sjöström	Nordmaling
Anna Andersson	Norsjö
Vivianne Bäckström	Robertsfors
Lennart Andersson	Skellefteå
Ingemar Nilsson	Vilhelmina
Anders Eriksson	Vindeln
Gun Jonsson	Älvsbyn

2007-03-31 – 2007-12-31 (kontaktpers)

Se ovan, samt	
Ulf Nevell	Boden
Nils Palovaara	Sattajärvi
Rolf Fräki	Karungi

Webbansvarig under perioden

Stefan Wennberg

Seskarö

Revisor

Lennart Weiborn

Roknäs

Ersättare Curt Nilsson

Holmsund

Valberedning fram till årsmötet 2007-03-31

Gunilla Kassberg

Boden, sammankallande

Sigurd Nygren

Umeå

Lennart Andersson

Skellefteå

Lars Norberg

Skellefteå, ersättare

2007-03-31 – 2007-12-31

Arnold Lagerfjärd

Boden, sammankallande

Dis-Nord, den nordligaste regionföreningen i DIS, Föreningen för datorhjälp i släktforskningen, har under året haft ett sammanträde med gamla styrelsen och fyra sammanträden. Vid årets slut hade föreningen 367 medlemmar, av vilka tre st. är familjemedlemmar.

Föreningens verksamhet mm

Styrelsen har under året arbetat med att fördjupa kontakterna med lokala släkt- och bygdeföreningar.

Sedan tidigare har styrelsen beslutat att söka kontaktpersoner i stället för sektionsledare. På mycket stora orter kan uppdraget delas mellan flera personer.

Kontaktpersonernas uppgift är i första hand att:

- * vara styrelsens förlängda arm på orten
- * svara på medlemmars frågor eller slussa medlem till rätt ställe/person för att få svar på frågan
- * ta emot förslag från medlemmar om önskade aktiviteter/kurser på sin ort
- * vara behjälpliga att boka lämplig lokal och införskaffa fika vid träffar/kurser
- * vara behjälpliga med att, vid behov, sätta upp affischer på resp. ort

Dis-Nord hade vid årsskiftet 2007/2008 13 st. kontaktpersoner.

Föreningen har under året, ibland i samarbete med lokala släktforskarföreningar, deltagit i ett antal medlemsaktiviteter.

- * Boden
- * Luleå
- * Skellefteå
- * Älvsbyn
- * Lycksele
- * Karungi
- * Sattajärvi

Dis-Nord har deltagit i ÖNFF-träffen i Skellefteå.

Dis-Nord deltog tillsammans med Kalixbygdens Forskarförening på Släktforskningens dag. Denna dag medverkade föreningen även i Släktforskningens dag i Luleå bibliotek samt i Skellefteå och Jokkmokk.

Föreningen var representerad vid Släktforskarförbundets stämma vid Släktforscardagarna i Halmstad i augusti.

I oktober var Dis-Nord inbjudna att delta med representanter vid DIS-Mitts funktionärsutbildning i Bredsand, utanför Sundsvall.

Från föreningen deltog Kjell Westerberg.

I Skellefteå har hållits månadsvisa träffar.

Föreningen har genom sin utb.ledare Kjell Westerberg uppdaterat kursmaterial för Disgen.

Utbildning

Föreningen har under hösten medverkat till uppstart av studiecirkel i ”Disgen 8 – En första kurs” i Nordmaling och i Sattajärvi har föreningen hållit en kurs under en helg.

Föreningen har tagit fram SCB-register för Norr- och Västerbottens län lämpliga även för Geline. Föreningen har även tagit fram register för husförhörlängder för Nederkalix församling, även dessa lämpliga för Geline. Registren finns till försäljning av föreningen.

DIS-Kontakten har getts ut med ett dubbelnummer och ett ordinärt.

Anna Lövgren
Ordförande

Gunilla Kassberg
Sekreterare

Rolf Stenlund
Kassör

Kjell Westerberg
Utb.ansv

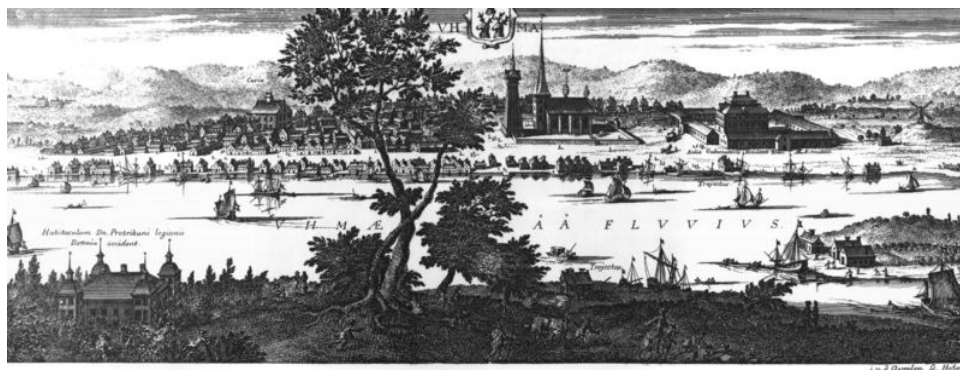
Åke Westring
ledamot

Stefan Wennberg
ledamot

Bernth Edman
suppleant

Ulf Nevell
suppleant

Dis-Nordmedlem kan ”beställa” ekonomisk rapport från styrelsen.



Anslagstavlan



Birgitte Grönlund från Åbyn Byske (Skellefteå) har gett ut CD-skiva med: Födda-vigda-döda i Byske socken för tiden 1895 – 1935 och innehåller ung. 18 000 namn.

Skivan kostar 360:- + frakt 29:-.

Kan beställas på mailadress birgitte.gronlund@telia.com



saxat ur



VHS-bandaren med USB-kontakt

Sitter du på en hög gamla VHS-band? Har videon gått till tippen för länge sen? Misströsta inte, Ion släpper en VHS-bandare som kan anslutas direkt till datorns USB-kontakt och digitalisera all sorts analog video.



Bildkälla: Reg Hardware

VCR 2 PC från Ion överför analog video till datorn via usb.

Ion är företaget som inte glömt bort gårdagens media. I produktportföljen har man redan både [kassetbandspelare](#) med usb-anslutning och ett par [intressanta grammofoner](#) för att alla med äldre inspelningar enkelt ska kunna föra över dem till digitala format.

Nu följer man upp med den usb-anslutna VHS-bandaren VCR 2 PC som ser ut precis som en vanlig gammal videobandspelare. Tittar man noggrannare hittar man däremot en usb 2.0-kontakt samt komposit- och stereoljudingångar så att även analoga videokameror eller källor kan kopplas in. PAL-versionen får dessutom en SCART-kontakt.

Med VCR 2 PC följer programvara för både PC och Mac som enligt Ion ska vara lättanvänd. Programmet digitaliserar videomaterialet och kodar det i en mängd olika format, däribland H.264 anpassat till portabla mediaspelare som iPod.

Alla finesser till trots kan enheten förstås också användas precis som en vanlig VHS-bandspelare om man kopplar in en TV. VCR 2 PC börjar levereras i maj, men pris har inte meddelats.

Bernth Edman, Lycksele, har skrivit en artikel inom ett närbesläktat ämne. V.v. se sid. 9-11

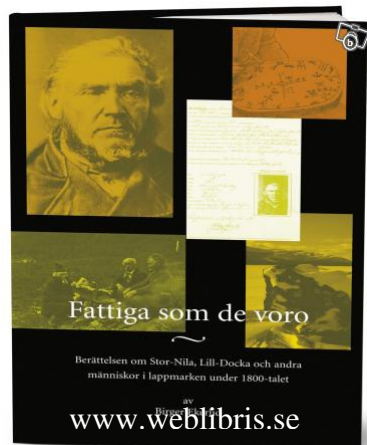


Är du intresserad av hur många som heter "Andersson och Pettersson och Lundström och ..." och var i landet dom finns?

På länken, <http://kindo.com/index.php/sv/efternamn/> kan du söka på olika efternamn.

Det går även att söka på begynnelsebokstaven, t.ex. **L**, då listas de namn som finns upptagna i basen. Kan vara bra när man är osäker på stavningen eller när man "glömt" exakt hur namnet stavades.

Personlig recension av boken "Fattiga som de voro"



Boken är sammanställd utifrån en familjs mkt grymma öde och hårda kamp för överlevnad. För er som forskar i Lappland finns säkert något guldgruva (?). Det finns några familjesammanställningar. Det finns också stor källförteckning där man kan hitta uppslag för sin egen forskning. Själv antecknade jag ner några platser att söka hos som jag inte kommit på utan bokens hjälp. /A

Att komplettera en personbeskrivning i dataprogrammet med ljudinslag av denne släkting vore önskvärt tycker många släktforskare, men hur gör man detta? Ibland finns ju värdefulla intervjuer på gamla rullband eller sång- eller musikinslag på vinylskivor som riskerar att slängas. Här kommer några tips hur du kan rädda dessa guldgruv och länka dem till dina släktingar i dataprogrammet du upprättat.

Bevara dina anors röster.

När dagens ungdomar ibland använder uttrycket ”urgammalt” och man ber dem precisera vad de menar, visar det sig att det ”urgamla” anses vara från 1950-60 talen. De som själva levde under dessa två årtionden kan kanske kosta på sig att dra på munnen över att därmed bli klassificerad på detta sätt. Vid närmare eftertanke ska man ändå komma ihåg att nämnda decennier inte ligger så långt borta från släktforskarkällornas 70-årsgräns. Som släktforskare kan man bli litet ”fartblind” och glömma att kartläggning av våra yngsta anor också är viktig. De flesta av oss har väl en skokartong med gamla släktfoton, som ingen nu levande släkting kan komma ihåg namnen på – efterlysningarna på släktforskartidningarnas hemsidor och medlemstidningar bekräftar ju att vi är många med ouppklarade skokartonger. Vi har med andra ord varit för sena med att intervjua äldre släktingar medan de levde. På det sättet missas möjligheten att lägga in aktuella porträtt eller andra värdefulla bilder i nutida dataprogram som vi släktforskare upprättat.

På samma sätt som man i dataprogram kan lägga in en anas porträtt, koppla anan till kartor eller skriftliga källor, kan man ju i dataprogram (typ DisGen 8) koppla samman anans röst från eventuella inspelningar. En del av våra anors röster finns idag dessutom på äldre typer av inspelningsband, som troligen håller på att gå samma öde till mötes som de gamla korten i skokartongerna. Ja, bandinspelningarna har kanske ännu sämre odds till överlevnad eftersom bandspelarna liksom vinylskivspelarna nu i rask takt slängs bort från våra hem till förmån för den nya elektroniken. Teknikutvecklingen inom ljudsidan har ju varit snabb och kräver kanske därför en liten snabböversikt:

Inspelningshistorik.

De första inspelningsapparaterna för allmänt bruk, de s.k. *trådspelarna*, kom under och strax efter världskriget (WW II). De var klumpiga, tunga, dyra och blev ingen allmän egendom. Det krävdes också god teknik att sköta den sköra metalltråd som fungerade som ”bandtape”. Gick tråden av var den till råga på allt inte möjligt att reparera på ett enkelt sätt.

Under 1950-talets slut dök *rullbandspelarna* upp. De första var genom sin teknik fortfarande tunga, tekniskt sett opålitliga, men hade inspelningsband av plast och var enklare att sköta. Eftersom även de var dyra i inköp var det främst skolor och institutioner som stod för inköpen. Genom att de bandade skolradioprogrammen i bl.a. musik och språk fick stor genomslagskraft i kommunernas skolor blev både skolfolk och elever vana med det nya mediet. Samtidigt med att transistorradion gjorde sitt intåg i slutet på 1950-talet, blev dock bandspelarna lättare med förenklat och pålitligare handhavande. Inspelningsstapen låg på plathjul och laddades ungefär som en filmprojektor. Inspelningsmikrofonen var ett extra tillbehör som gav förhållandevis god kvalitet på ljudet. Äldre rullband med våra anors inspelade berättelser kan därför vara en guldgruva för oss släktforskare. Även ett kortare ”röstprov” kan vara av värde för att ge en fylligare presentation av någon ana i släktprogrammet.

1970-talet gav oss *kassettbandspelaren* med inbyggd mikrofon. Mängden inspelningar ökade genom att det nu blev enkelt att ”intervjua”, men kvaliteten minskade oftast eftersom man inte alltid tänkte på att hålla kassettbandspelarens mikrofonöppning mot den som talade. Eftersom det blev lätt att göra inspelningar kom tyvärr en hel del värdefulla inslag att raderas eller spelas över. Kassettbandspelare blev nästan var mans egendom eftersom det färdiginspelade musikutbudet på kassetter nu började ersätta vinylskivorna, EP-skivan (45 RPM) och LP-skivan (33 1/3 RPM).

All nämnd apparatur här ovan är analog, men för att kunna koppla ihop attraktiva inspelningar gjorda med denna teknik med våra släktforskarprogram i datorn fordras att de först digitaliseras. Hur kan man göra detta?

Vinylskivspelare med USB-utgång.

På marknaden finns idag enkla hjälpmedel som i samma apparat både kan digitalisera rullband, kassettband och vinylskivor (EP-och LP-skivor) – ja, t.o.m. de gamla ”stenkakorna” (78 RPM) kan räddas om man så vill (fordrar särskild nål för ca 200 kr). Dessa skivspelare är utrustade med olika finesser, typ med eller utan plastlock/dammskydd, men bör bl.a. ha både 33 och 45 RPM (man kan spela in på ex 33 1/3 RPM men sedan omvandla till 45 RPM eller tvärtom, med medföljande ljudprogram).

Skivspelaren måste ha 3,5 mm (1/8”) stereoingång för att kunna ta emot rullbands- och kassettbands ljud utöver att den har USB-utgång. RCA-utgång från skivspelaren gör att den också kan fungera som en ”vanlig” skivspelare. Med de flesta skivspelarna följer en instruktionsbok – i regel inte svenskspråkig och ett dataprogram (ex Audacity) med mångsidiga funktioner. Programmet kan ”tvätta bort” eventuella skrapljud, avlägsna brusljud mm. ja, t.o.m. spela upp inspelningen baklänges (vad det nu ska vara bra för). Läggs markeringar in mellan olika avsnitt (på vinylskivor mellan de olika låtarna) kan sedan enstaka avsnitt (låtar) plockas ut och läggas till personliga spellistor som sparas på hårddisken eller kan brännas till separata CD. När överföringen från bandspelare till datorns hårddisk (Wav-format) är klar och redigeringen lett till nöjaktigt resultat i datorn har skett sparas eller bränns slutresultat på en CD. Kopplingen mellan denna CD och datorns släktforskarprogram (ex DisGen8) kommer i ett nästa steg som inte berörs här eftersom handledningen (till ex DisGen8) behandlar detta moment (se ”Ändra personnotiser”; Sedan ”Multimedia”). Den omnämnda tekniken klarar också ljuddelen på VHS-banden liksom ljudet från smalfilmer.

Den lokale musikhandeln kan hjälpa till med anskaffningen (alternativt internethandeln). Det är realistiskt att räkna med en kostnad för en skivspelarutrustning av god kvalitet och med utbytbart nålhuvud något under 2 000 kronor (Google: Lenco vinylskivspelare USB; USB-skivspelare ION; PixMania.com)

Bonus på vinylspelaranskaffning – en räddning för din vinylskivsamling.

Med vinylskivspelare med USB-utgång har man också verktyget att överföra all den älskade musik som anskaffats genom åren till CD (WAV). Vinylskivorna innehåller ofta musik som idag inte längre finns i handeln och som ägaren ofta har nostalgiska känslöbindningar till. Även om överföringsarbetet med att skapa CD-skivor av vinylskivor inte generellt har med släktforskning att göra är det ett gott tips att börja i denna ända, eftersom man under det arbetet lär känna och träna på det dataprogram som följer med den nya skivspelaren. Med tanke på vårt svenska, rika musikliv är det dessutom inte särskilt svårt att även hitta

släktforskaranknytningar till många vinylskivor Exempel på lokala förmågor är många eftersom bl.a. många kortlivade musikgrupper ville ge ut sin egen "singel".

För en relativt billig penning kan alltså valda delar eller hela din vinylskivsamling överföras till Cd för privat bruk. Med hjälp av digitalkamera kan skivomslagens vackra bilder också överföras till CD-etiketter och CD-askar. Slutresultaten får ett professionellt utseende och en ljudkvalitet som överstiger originalens – det är ju inte ofta kopian blir bättre än originalet.

Bernth Edman



**Hem
trevligt**

En ny tidning
som ges ut av Land.

Den har i starten getts ut en gång/vecka men
kommer nu att bli en månadstidning. I varje
nummer finns något om släktforskning.

Gränsträffen i Härnösand 26-27/1 2008

På initiativ av Härnösands släktforskare träffades denna helg representanter från de inbjudna släktforskarföreningarna som finns norr om Dalälven. Det var ett 50-tal ombud, där Dis-Nord representerades av vår kassör Rolf S, som syns ungefär mitt i bilden nedan.



Lördagen inleddes med att alla som hade lust kunde samlas i Landsarkivets entré för att delta i en guidad tur ner till vissa arkiv. Guiden, Tord Bylund, var oerhört kunnig och berättade ingående om Landsarkivet tillkomst och olika flyttningar. Därefter började rundvandringen i vissa utvalda arkiv och för varje rum berättade han om vad som fanns där och hur det användes.

Efter den guidade turen samlades deltagarna i en hörsal där kårordförande för Härnösands universitet inledde med att hälsa alla välkomna till Härnösand och berättade lite om staden från gamla tider och fram till idag.

SVAR, representerat av Maria Mähler med assistent, berättade sedan om vad SVAR har att erbjuda och vilka nyheter som finns.

Därefter skildrade Björn Lippold mycket inlevelsefullt, men den här gången kanske mest roande, om den indelte soldaten i helg och söcken.

Hur man gör för att släktforska i Finland i nyare tid, berättade Henrik Mangs från Vasanejdens släktforskare, om och gav vissa tips om hur man söker uppgifter.

Lördagen avslutades med en mycket trevlig och god middag på Hotel Royal.

Söndagen började med att Peter Sjölund, Härnösands Släktforskare, hälsade alla välkomna och efter en kort presentation av deltagarna inledde Ingrid Månsson-Lagergren, ledamot i Sveriges Släktforskarförbund, med att rapporterade att förbundet flyttar till mindre och billigare lokaler och att man håller på med en organisationsöversyn, vilket bl a innebär att det kommer att dras ner på personalstyrkan. Kontoret i Göteborg har beslutats att det ska läggas ner. Ekonomin verkar, enligt förbundskassören, vara på väg på rätt köl och att det är prioritering ett idag. Ingrid rapporterade vidare att det inte blir några släktforskardagar 2009 på grund av att det inte finns någon intresserad arrangör.

Ett gemensamt styrelsemöte för deltagande föreningar inleddes sedan där man sammanfattningsvis kan säga att för att minska kostnaderna för att engagera föredragshållare är

samordning mellan län och föreningar ett måste. Man kan också minska kostnaderna genom att samarbeta med ett studieförbund i ett s.k. kulturarrangemang.

Vidare beslutades att nominera Härnösands landsarkiv till utmärkelsen "Årets Arkiv".

Södra Västerbottens Släktforskare kommer troligen att ta arrangemanget att Gränsträffen år 2009. Beslut tas vid deras styrelsemöte den 5 februari 2008.

Dagen avslutades med att Henrik Mangs berättade och gav tips om hur man släktforskar i Finland från äldre tid.

Vid pennan och foto

Rolf Stenlund



repr. från BÖFF



styrelsemöte





saxat från reportage av Örjan Öberg:

Flera spännande föredragshållare som Tord Bylund, Maria Mähler från SVAR, Björn Lippold från Soldatregistret samt Henrik Mangs berättade mycket nytt och nyttigt för en släktforskare. Landsarkivet hade extraöppet denna helg.

Mer finns att läsa på <http://www.harnoforskare.se/>
där Örjan Öbergs text och bilder finns i sin helhet.

OM BEFOLKNINGENS HÄRSTAMNING I ÖVRE OCH MELLERSTA NORRLAND

I Diskulogen nr 78 (oktober 2007) har införts en artikel av mig under rubriken "Om birkarlar, kolonister och samer i Norrbotten". Min avsikt var främst att visa varifrån människorna kom, som befolkar nedre delarna av Luleå och Piteå älvdalar, d v s de trakter den absoluta majoriteten av mina anfäder bebott. Därför hade jag satt rubriken "Släktforskning utan namn" på artikeln.

För att belysa förhållanden som kunde ha betydelse hade jag skrivit rätt mycket om folket i kringliggande områden, om handel och näringar. Artikeln sändes till Diskulogen, vars redaktion fann lämpligt att ge den en mera allmän inriktning genom ny huvudrubrik och nya delrubriker.

En längre kommentar utifrån artikeln i Diskulogen har jag fått från Erik Näslund, som uppenbart forskat mycket i mellersta och södra Norrlands historia. Han inleder: "Vad jag vänder mig mot är de allmänna uppfattningarna att det skett en kolonisering i vår tid söder eller öster ifrån i Norrland. De första jägarna kom redan för 9000 år sedan samtidigt som isen drog sig tillbaka."

Genom rubriksättningen i Diskulogen framgår väl inte så där helt att min artikel främst avsåg Norrbotten och kanske i någon mån närliggande del av Västerbotten. Erik Näslund syns mig mest ha inriktning på Norrland söder härom. Han berättar, att han föddes i trakterna av Myrheden och att hans släkt är från Anundsjö. Hans fru är från Edsele och har anor från bl a Jämtland. Han är född 1918 och började släktforska på landsarkivet i Härnösand 1951. Själv är jag född 1928 och började min forskning på samma arkiv i slutet av 1950-talet.

Jag vet mycket väl, att det funnits människor för 9000 år sedan t ex i Arjeplogs socken. I Vuollerim i Lule älvdal har ju utgrävningar gjorts på en 6000 år gammal boplat, och där presenterar man resultaten på ett mycket bra sätt. Vid Lillberget norr om Överkalix undersöks en 3000 år gammal boplat med fynd som pekar österut, troligen mot Karelen. Där finns kamkeramik, vanlig österut men inte i Sverige i övrigt.

Vad jag hållit mig till är alltså fast bosättning under det senaste årtusendet. När denna kom till stånd fanns redan samerna på plats. Vart de människor som fanns här för flera tusen år sedan tagit vägen är inte lätt att veta. Vågar man en gissning att de kan vara samernas förfäder?

Efter det jag skrev artikeln har jag anträffat en del intressanta tidningsklipp i mina gömmor, som är omfångsrika. En artikel är från Dagens Nyheter 2000-11-19: "Nordbornas och baskernas förfäder kom till Europa från Mellanöstern i den allra första invandrvågen för 45 000 år sedan. För 15000 år sedan, när Nordeuropa var istäckt, bodde båda folken i sydvästra Europa."

"Sex procent, däribland blivande samer och basker, kom i den första vågen. Majoriteten, hela 80 procent av européerna härstammar från jägarfolk som kom hit för 35 000-20 000 år sedan."

"Det är inte samiska gener utan mest gener från nutida människor från södra Norge som har studerats i Skandinavien inom just detta projekt, säger Martin Richards vid det brittiska Huddersfielduniversitetet."

Antonio Torroni, genetiker i Rom, "... Nordbornas närvaro i sydvästra Europa är enligt honom fullständigt genetiskt styrkt... Torroni, som bidragit till mitokondrieprojektet, betonar det samiska språkets släktskap med iberiska språk."

Inger Zachrisson, arkeolog och expert på samernas gamla kultur... : "Det förefaller klarlagt att samerna kom först till Skandinavien och att de vandrade norrut både på västra och östra sidan av Östersjön. Samisk befolkning och annan har blandats under årtusendena..."

I en artikel i Västerbottens-Kuriren den 28 september 2001 uttalar sig Lars Beckman om samernas ursprung. Han menar, att de under isavsmältningen vandrade österut och beblandade sig med asiatiska folk. Sedan vandrade de västerut och kom i kontakt med finskugrisk befolkning och började tala ett språk inom denna språkgrupp. Det finns ett östligt inslag i de manliga generna och ett mer västligt i de kvinnliga (min fundering är att kanske har några östliga män dödat eller drivit bort män och övertagit kvinnorna. Sånt har hänt många gånger i mänsklighetens historia). Beckman fortsätter: Det finns stora genetiska skillnader mellan sydsamer och nordsamer samt mellan svenska och norska samer.

I artikeln "Om den nordsvenska befolkningens etniska ursprung" resonerar Lars Beckman bl a om att efter istiden har östliga och västliga inslag präglat den nordsvenska befolkningen. Han fortsätter med att visa några etniska markörgener hos finnar, svenskar och samer.

Beckman övergår sedan till vissa förhållanden i hela norra Ångermanland och de sydligaste delarna av Västerbottens län. Där finns extremt höga frekvenser av 0-genen i ABO-systemet. "Eftersom en hög frekvens av blodgruppen 0 är ett västeuropeiskt drag skulle den höga frekvensen i norra Ångermanland möjligen kunna ha orsakats av en relativt tidig västlig invandring."

Jämtland tillhörde ju mycket länge Norge, vilket bör göra det naturligt med norsk påverkan på närliggande områden.

Vad begreppet kväner angår finns det många teorier och resonemang. Om det var en särskild folkstam så har den försvunnit. En annan sak är att tornedalingar tagit upp begreppet i vissa syften. Thomas Wallerström för ett långt resonemang i sin avhandling om vilka kvänerna kan ha varit. En möjlighet är att det på en del håll varit en benämning på olika finska folk eller t o m andra folk.

Arnold Lagerfjärd, Trollsländevägen 9, 96168 Boden. arnlag@hotmail.com

I sista minuten...



ur NSD



Foto: Bosse Johansson

Förr kunde påsken vara en farlig tid, i synnerhet då blåkullafararna mellanlandade på kyrktaket.

Tre garnnystan ledde till döden

KALIX. Mer än tusen personer avrättades i Sverige från 1700-talets mitt. Även i Norrbotten var dödsstraffet en realitet - liksom påskens blåkullafärder. I Piteå lappmark dömdes en ung kvinna att halshuggas och brännas på bål.

Hon hette Ingeborg och anklagades för att ha utövat trolldom. Detta sedan en prästfru slarvat bort tre garnnystan och fått konstiga märken på hand och näsa, vilket Ingeborg förutspått.

Tre år tidigare, påsken 1675, var Erik i Siknäs illa ute.

Sjuårige gossen Olle klagade över att han förs till Blåkulla på nätterna. Olle berättade för häradshövdingen att Erik mellanlandat på kyrktaket i Kalix med sin svarta bock.

Färden gick vidare till Blåkulla där en stor svart hund, Svartgobben, spelade med rumpan mot golvet så alla började dansa.

I praktiken blir det Erik som anklagas för förtal. Han ska ha pekat ut kyrkoherde Calicius och länsman Jakobsson som trollkarlar. Erik dömdes mot sitt nekande till döden men benådades; får bara gatlopp och kyrkostraff.

Berättelsen om Erik bygger på uppgifter ur Leif Boströms förnämliga släktkrönika "Nederkalix sockens familjer 1539-1739".

Giljotinen

Senaste avrättningen i Sverige utfördes 1910 då Johan Ander giljotinerades på Långholmen i Stockholm.

Dessförinnan hade 1086 personer avrättats i landet sedan 1761.

Hur många som avrättats i Norrbotten har NSD inte lyckats utröna. Nättidningen Rötter, som ges ut av Sveriges släktforskarförbund, återger dock ett 20-tal fall.

Här några av dessa i kronologisk ordning:

1556: Nämndemannasonen Jöns Olofsson Trucki avrättas i Nedertorneå. Har slagit ihjäl birkarlen Henrik Nilsson Oravainen i Vojakkala.

1609: Bonden och änklungen Per Jönsson bränns på bål i Övertorneå. Han utövade tidelag med kyrkoherde Hindriks ko. Jönsson och djuret bränns på samma bål.

1735: Barnamörderskan Anna Hansdotter, Gäddvik, blir halshuggen och bränd på bål.

1741: Bonden Nils Andersson från Ängesbyn avrättas för rånmord. Först avhuggs hans högra hand, därefter huvudet. Hand och huvud sätts på en påle, övriga kroppen styckas i fyra delar och läggs på fyra stänger (steglar).

1750: Maria Olofsdotter från Antnäs avrättas för barnamord, och **hennes mor Brita Hansdotter** för medhjälp.

1816: Smeden Anders Jonsson i Piteå halshuggs och steglas för mord. **Offrets son, Jon Jonsson**, avrättas på samma sätt för anstiftan.

1821: Johan Johansson Wippa halshuggs på den plats som sedan får namnet Vippabacken

1828: Bonden Lars Henrik Andersson Berg i Börjelslandet avrättas för rån. Misslyckades att i en bäck dränka offret, som sedan är med på avrättningen.

1833: Ryske desertören Idnakte Radivunoff avrättas i Övertorneå för mordet på en dräng. Han halshuggs av skarprättaren Olof Olofsson Häll från Västerbotten. Denne ska även ha avrättat Johan Johansson Wippa.

Av BOSSE JOHANSSON



Glöm inte att skicka in artiklar, små som stora.
Det är alltid roligt att läsa om vad som händer/hänt nästgårds.